

gadó halmazában) már alig-alig fér bele, sőt sok esetben azt érezheti, hogy a párbeszédén kívül reked. A kortárs magyar líra elsősorban azokra az olvasói felismerésekre apellál, amelyben a befogadó azonosnak, hasonlóknak érezheti magát az olvasott **énnel**, az artikulálatlan fájdalmak, élmények, szorongások a kortárs lírában formát, szavakat kapnak, kifejezhetővé, újra átélhetővé válnak. Babics Imre költészete a modern ember szorongását „csak” a spiritualitás ellenében fogalmazza meg, a versekben ábrázolt egyetlen kiút a magasztosabb lét felé törekvés. Babicsnál a kötött forma isteni rend, a költő kitanulta (ki kellett tanulnia) a mester-

séget, könnyedén, erőlködés nélkül szólal meg a klasszikus formák és műfajok keretei közé szorítva. Nem kétséges, hogy a *Sztármajom* több mint öntetszelgés, mint a költői mesterség fitogtatása, az azonban vitathatatlan, hogy ahhoz, hogy a versek ne váljanak önisméltóvá, unalmassá, szükség van egy kis idomulásra, archaikus olvasói szemüvegre. Hogy a spiritualitás magasztalásán túl akadnak-e összetettebb lírai, elméleti problémák, azt majd eldöntik a doktori disszertációk, az azonban bizonyos, hogy Babics költészete kívül áll minden trenden, tendencián, és a kívülállással mindig érdemes foglalkozni.

MURZSA TÍMEA

Bognár Péter: A rodológia rövid története

Magvető, 2015

„Szemtelen. Tehetséges” – Ezekkel a szavakkal jellemezte Borbély Szilárd a *Bulvár* ajánlójában Bognár Pétert, aki korábban elnyerte a legjobb kötet nélküli írónak járó Petri-díjat. S habár kiderült, hogy a szerzőnek már megjelent egy könyve, a bírák mégis kitarítottak amellett, hogy hangja figyelemre méltó. Bognár legújabb kötetével sem cáfol rá erre az állításra. A *Bulvár*ban a média működési mechanizmusait vette át, és *A rodológia rövid történetében* is meghatározott beszédmódokhoz kapcsolódik – pontosabban át- és szétírja őket.

Tudományosság. *A rodológia rövid története* olyan áltudományos diskurzust épít fel, amely első látásra teljesen megegyezik az általunk megszokottal. A fülszöveget egy bizonyos Tihanyi Éva, a Rodológia című folyóirat főszerkesztője jegyzi, a kötet hátuljára lapozva pedig név- és tárgymutatót találunk. Jó tudományos munkához méltón definíciós kísérletet is kapunk arra nézve, hogy mi a kutatás tárgya, azaz hogy mi is az a „rod”. A fiktív rodok „[é] tertest-szubsztanciák, lélekrészek (részelemek?) / Lebomlófélben lévő, rögzült emlékananyagok, / Logikai szerkezetek, amelyeknek emberi vetülete / Már elpusztult, vetülete, vonatkozása, síkja, ami / Kitermelte.” Különlegességük ezen túl, hogy versformában hozzáférhetőek.

A szövegek azon része, amely a rodológia mi-
benlétére reflektál, tipikus tudományos szakszavakkal („interdiszciplinális”, „ágens”), ismétlésekkel,

redundáns elemekkel („Megbizonyítottván racionaliter, / 1) Részint tanúk által, 2) részint, / 3) Részint pedig racionaliter”) dolgozik, azonban egyszerűsmind leépíti, megtöri őket a kihagyások, helytelen nyelvtani formulák révén. Megtudjuk azt is, hogy a rodológia a valaha volt legköltségesebb tudományág, amely – többek között – falszifikálhatatlansága miatt szűnt meg. Bognár kifigurázza magát a tudományt és vele együtt az embert, akinek állandó igénye van a megértésre, megismerésre. Előbbit azzal, hogy kimondja: a rodológia megszűnésének fő oka, hogy saját maga állította elő feltárandó tartalmát. Ezzel a tudományok egyik legtöbbször támadott pontjára mutat rá: a legitímálhatóságra. Utóbbit pedig azzal, hogy az olvasó maga is szembesül saját értelmezői igényével, mikor értetlenül áll *A rodológia rövid története* felett.

Eredettörténet és irodalmi hagyomány. Ezen a vonalon továbbhaladva a megismerésvágy és az ezzel összekapcsolódó nyelviség másik terepe a kötetben az eredettörténet, illetve a nemzeti múlt és az egyén emlékezetének összefonódása. A versek egy része a történelmi múltat tematizálja, például a hét vezér alakján keresztül (Ound–03, Eleud–, Tuhut–12), másik részük pedig mindennapi élményeket, eseményeket ír le (állatkert-látogatás, egy csivava halála). Az összegyűjtött anyag igen esetleges, de közös a versekben, hogy olvasásukkor – akárcsak a rodológiatörténeti szövegek esetében –

nyelvtani hibákba, ismétlődésekbe, közhelyekbe ütközünk.

Ha már közhely, érdemes pár szót ejteni az irodalmi közhelyekről is. Bognárnak bevett célja – ez már a *Bulvár* kapcsán is kiderült –, hogy újragondolja a klasszikus irodalmat. „A költészet lényegét tekintve normaszegés” – nyilatkozza. Szerinte a bevett metaforák már nem működőképesek, megkopotak. A *rodológia rövid története* leginkább a műfajok terén dolgozik a nemzeti-népies hagyományhoz köthető formákkal és azok áthágásával: a balladával, a népdallal, illetve a kurucénekekkel. Érdekes ebből a szempontból a harmadik csoport. A kurucénekek egy részét Thaly Kálmán írta, de úgy állította be, mintha ő csak felfedezte volna azokat, ezt pedig egy ideig el is hitték neki – „egy költői alkat és egy kordivat találkozott itt össze” (Bori Imre: *Thaly Kálmán és a „kuruc” versei*, HÍD, 2003. október) –; ez egyfajta kicsinyítő tükör lehet a kötet szempontjából.

Áttérve a tematikára, ha szemügyre vesszük a név- és tárgymutatót, láthatjuk, hogy a legtöbbször említett szavak a következők: *én, te, fény, rod, ő, rodar, Isten, nők*. Ezek alapján – a *rodológiai* szakszavaktól eltekintve – a *rodológia rövid története* hagyományos témákat ölel fel, de mintha ezzel együtt el is akarná pusztítani őket. Legtöbb esetben bagatellizál, az emberi kapcsolatok kisszülőségét dom-

borítva ki. Ennek a pusztításnak a része az is, hogy a szerző a verseket gyakorlatilag olvashatatlaná teszi a különböző idegen nyelvű betétekkel. Interferencia jön létre, amely az egyik szöveg tanúsága szerint a következőkkel jár: „Ha az adatforrás emlékanyaga többnyelvű, akkor / [...] Interferencia-jelenség alakul ki, amely az emlékanyag / Torzulásához, és így teljes tartalomvesztéshez vezet.” Ennek a csúcsa az *RGY-0016/20151016* jelzetű költemény, amelyben a nyelvi jeleket fokozatosan geometriai formák veszik át, így gyakorlatilag felszámolódik az alkotás.

A kétféle megidézett beszédmód legjelentősebb közös eleme a narratíva-teremtés. Feltehetjük a kérdést: mennyire módosítja tárgyát a tudomány saját megalapozásának érdekében? És vajon a nemzeti és egyéni emlékezet mekkora része „fikció”? Mennyiben íródnak át az emlékek az egységes történet, az értelemadás szempontjának alávetve? Bognár nem ad válaszokat. Zavarba hozza az olvasót, majd hagyja, hogy azt gondoljon, amit akar. Jelen olvasó pedig úgy véli, hogy szórakoztató és egyedülálló kötettel van dolga, amely nagyon jól szembesíti befogadóját azzal, hogy az embernek mindig igénye van a kerek, „nagy” történetekre. Akkor is, ha ezek már nem léteznek, vagy ha már csak nevetni lehet rajtuk.

SZAKOLCZAY LAJOS

Aknay Tibor: A Macskaistennő

Hungarovox, 2014

SZAKOLCZAY LAJOS (1941) Budapest

A kortárs magyar széppróza, tisztelet a kivételnek, tele van valóságdarabokkal. Mintha az egyszerű vagy akár átszellemített szociográfiai valóság le tudná győzni a mesét, gyakran a szürreális helyzetekben is bővelkedő *álmot*. Az álmot, amely a képzelet bakugrásai révén logikátlan logikájával az abszurdot emeli *élő* valósággá. Természetesen itt nem, nem csupán a mindannyiunkra nehezede Kronosz kijátszásáról – megregulázásáról – van szó (ez sem volna kis írói teljesítmény), hanem éppen az általa nyújtott élmény, végső soron az *élet-halál* kacskaringós kazamatáinak a föltárásáról.

A pszichikum hajtószíjára fűzött élmény kirobbanthatatlanul lakozik a falakban, mintha időtlen idő óta csak arra várna, hogy onnan kimozdítsák.

Játékkal bírható lazulásra ez a kényesen büszke *tégla*, hiszen az idő lélekhintáján ülő bohóc szinte mindig vesztésként is megdicsőül. Az ember attól fogva ember, amióta megtanult játszani. Amióta a mesébe beszüremelő hiedelemvilág éppoly erős ponyva fölötté – a jégverésnek és a villámnak is ellenálló *tető* –, mint az acélvázas alkotmány, könnyű dolga van: ha magára rogyasztja is a világmindenséget, mindig nyílik menekülésre szabad ösvény. Van a tragédiákból kiút.

A hajdani *álmolvagok* jól tudták ezt, és jól tudják a maiak is. Közülük is Aknay Tibor, aki – mutatis mutandis – szegről-végről rokonaként tisztelheti Cholnoky Viktort. Ha eddig a fotóművészként és könyvtárosként megbecsült író nevét nem nagyon ismertük – jóllehet már dokumentumértékű csa-